
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

**ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА НАУЧНОТО ЖУРИ**

РЕЦЕНЗИЯ

върху представените трудове и преподавателската дейност
на

доц. д-р Елена Николова Джамбазова-Спасунина

за участие в конкурс за „Професор“, обявен от СУ „Св. Климент Охридски“
в ДВ бр. 91 от 14.11. 2017 г.

Рецензент: проф. д-р Кирил Костов, дпн

I. Кратки биографични данни за кандидата

На обявения конкурс за заемане на академичната длъжност професор в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по: („Методика на обучението по физическо възпитание и спорт в началното училище“), за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски“ единствен кандидат е **доц. д-р Елена Николова Джамбазова-Спасунина**.

Кандидатът за професор е родена в гр. Долна баня, Софийска област през 1954 г., където завършва и средното си образование. През 1978 година се дипломира в педагогическия факултет на ВИФ „Г. Димитров“ (НСА). След това работи като редовен учител по физическо възпитание в с. Челопеч и в 81-во училище „Виктор Юго“ в гр. София. През 1983 г, след спечелен конкурс става преподавател в ИДНУ „Н. Крупская“, а от 1986 г, отново след конкурс, е назначена за редовен асистент във ФНПП на СУ „Св. К. Охридски“, където работи и в момента.

Доц. д-р Джамбазова демонстрира необходимото желание за професионално усъвършенстване като преподавател, завършвайки 18-месечна специализация в НСА по проблемите на организирането и усъвършенстването на учебния процес по физическо възпитание. Водила е поредица от лекции, свързани с методиката на физическото възпитание в НБУ и в Института за чуждестранни студенти в гр. София. Независимо от своите разнопосочни ангажименти като преподавател, в същото това време, Елена Джамбазова успява да се зачисли в докторантура на самостоятелна подготовка към катедрата по НУП към СУ и през 2004 г. успешно защитава дисертация на тема: „Страхът у учениците от IV клас в обучението по физическо възпитание“. През 2009 година Елена Джамбазова се хабилитира и става доцент по „Методика на обучението по физическо възпитание в предучилищна и начална училищна възраст.

Паралелно с работата си като преподавател доц. Джамбазова реализира подчертана активност и като член на „МЕНСА- България“, където отличителна черта на нейните членове е преди всичко високия коефициент на интелигентност.

II. Обща характеристика и оценка на преподавателската и научно-изследователската дейност на кандидата

A. Реализация като преподавател

Доц. Джамбазова е изграден университетски преподавател с над 30 години академичен стаж в СУ „Св. Климент Охридски“. Изнасяла е също така и лекции по проблеми, свързани с методиката на преподаване по физическо възпитание в НБУ, а освен това е била и хоноруван преподавател в Института за чуждестранни студенти. След хабилитирането си, кандидатката проявява особена преподавателска активност, натоварвайки се с воденето на над 7 лекционни курса и всичките те, макар разнопосочни, са свързани с теорията и методиката на обучението и възпитанието на учениците от начална училищна възраст, **каквато всъщност е и тематичната насоченост на обявения конкурс.**

Наред с казаното до тук ще отбележа също така, че кандидатът за професор доц. Джамбазова е научен ръководител и на 3-ма докторанти, от които един вече е защитил. С присъщата ѝ активност тя се изявява и при работа със студенти-дипломанти. Била научен ръководител на 26 дипломнта.

С издадените учебници и учебни помагала (20 бр.), с участието си в написването на 3 книги с монографичен характер (1 в съавторство) и с реализираните общо 86 участия в написването на статии и презентации на доклади и др., доц. Джамбазова се изявява като добър педагог, лектор и изследовател по проблемите на физическото възпитание на учениците от начална училищна възраст.

Б. Научно-изследователска дейност

В конкурса за академичната длъжност „професор“ е представена следната научна и учебно-методична продукция (вж. таблицата).

Наукометрични данни за кандидата

№	Вид на трудовете	За доцент (брой)	За професор (брой)	Общо
1.	Монографии и части от монографии	2	1	3
2.	Учебници и учебни помагала за деца, ученици, учители и студенти	17	3	20
3.	Научни статии	18	10	28
4.	Статии в сборници от научни конференции и симпозиуми	6	7	13
5.	Участие в конференции и симпозиуми	-	13	13
6.	Участие в научни проекти - национални	1	6	7
7.	Участие в научни проекти - международни		2	2
	Общ количествен показател	44	42	86

Представените в таблицата количествени наукометрични данни за публикационната дейност на кандидата за професор показват едно системно и сравнително равномерно творческо присъствие в изследването на проблеми, основно свързани с началното училищно физическо възпитание в период на повече от 30 години. Очевидно, че след хабилитирането доц. Джамбазова е продължила своето професионално-педагогическо и научно развитие за което говорят и 42-те публикации в периода след доцентурата.

Кандидатът за професор е представила също така и уверение за установени 23 цитирания на нейни трудове, като и 3 индексирани публикации.

По обхват, значимост, характер и приложност рецензираната продукция на кандидата се състои основно от една (1) дисертация; три /3/ книги, представени като монографии, една от които в съавторство; участие в двадесет /20/ учебника и учебни помагала; 41 научни статии в списания и сборници, както и 9 участия в научни проекти – национални и международни.

❖ *Обобщена характеристика на научно-изследователската и научно-приложна дейност на кандидата*

Основните научно-теоретически и научно-приложни изследователски търсения и постижения на доц. Джамбазова са изключително целенасочени и тясно ориентирани към темата на обявения конкурс. Сред тези публикации, със своята значимост и насоченост се открояват книгите „Щафетни игри в началното училище“ (2017), „Докосване до природата“ (в съавторство) и „Игрите в обучението по физическо възпитание и спорт“ (2009), които носят белезите на монографични изследвания, както и „Книгите за учителя по физическо възпитание и спорт“ за 1-ви, 2-ри, 3-ти и 4-ти клас. В тези книги са представени логично и последователно необходимите познания, умения и педагогически решения, които трябва да притежава и да реализира един учител, водещ предмета „Физическо възпитание и спорт“ с малките ученици. Наред с това, особено в монографията „Щафетни игри в началното училище“, е направен опит в детайли и по-задълбочено, да се разгледа един от основните проблеми на училищното физическо възпитание, свързан с оптималното прилагане на подвижните игри в различните форми на занимания по физическо възпитание и спорт, основно в урочната форма. Добра оценка заслужава и идеята на автора да бъде проследено присъствието на щафетните игри като средство за физическо възпитание във всички учебни програми откакто съществуват такива в българското училище. Заслужават положителна оценка и избраните от доц. Джамбазова компаративиски подход за анализ в хронологичен план на учебните програми по физическо възпитание и спорт, наред с контент-анализа на тези документи, които тя прилага при разглеждането на проблема, свързан с приложението на подвижните игри в началното училище. Всичко това ѝ позволява да вникне по-дълбоко в разглежданата проблематика.

Подчертан интерес в теоретико-приложен аспект предизвикват и идеите на автора за практическа реализация на задачите на физическото възпитание и спорта с ученици от I-IV клас, пряко реализирани на открито сред природата. Тези идеи са развити и защитени във втората част на книгата „Докосване до природата“ (в

съавторство с проф. И. Мирчева). Там, също така, доста оригинално са разгледани и въпроси, свързани със здравно-хигиенните и възпитателните аспекти на физическото възпитание, мястото, ролята и съдържанието на заниманията сред природата в различните системи за физическо възпитание и др.

На фона на цялостната научно-изследователска работа на доц. Джембазова, в теоретичен и в практико-приложен аспект, особено силно се откроява нейната посветеност и компетентност в детайлното разглеждане на игрите като специфична двигателна дейност в началното училище. („Игрите в обучението по физическо възпитание и спорт - I-IV клас“, 2009 г.). Там с особена вещина са разгледани въпроси, като: „игрите в учебните програми по физическо възпитание“, подвижни игри - класификации, подбор, методически особености на прилагането им в началното училище, някои спортни игри, както и тяхното приложение в различните форми на физическо възпитание в училище.

Разглеждайки научната продукция и всичко написано от доц. Джембазова силно впечатление прави нейната посветеност и любов към **играта**, като средство, метод и организационно-методическа форма на работа с малките ученици, представяйки авторката, като най-искрен последовател на идеите на „...основоположника на методиките на обучение в началното училище Й. Песталоци, който убедително в своята педагогическа теория и практика доказва разбирането си, че ако можем да научим детето да пише, да чете и да смята **чрез игра**, то точно така трябва да го направим“

Освен посочените по-горе изследователски и професионално-педагогически интереси, доц. д-р Джембазова е насочила своите усилия и към проучването на някои проблеми, свързани с :

➤ „информационните технологии в помощ на учителите по физическо възпитание и спорт,, (2), където е направен опит за създаване на информационен продукт, насочен към формиране на умения у учителите за правилен подбор, подготовка и провеждане на подвижни игри. Този иновационен подход заслужава висока оценка.

➤ прилагането на „физкултурната пауза в уроците по общообразователни учебни предмети в началното училище.“, където се прави доста сполучлив анализ на същността, функциите и естеството на физкултурната пауза (минутка), като се предлагат подходящи примерни игри за обогатяване практиката на учителите при провеждането на тази специфична форма (с хигиенен характер) на занимания с физически упражнения

Като разширяване на научния кръгзор и нестандартни изследователски пристрастия на автора приемам публикациите с номера 3, 4, 5, 6, и 7. В тях, с различна степен на детайлизиране на изследователския интерес, доц. Джембазова разсъждава върху проблеми, отнасящи се до:

➤ спецификата на някои основни умения у учителите в началното училище, в зависимост от учебното съдържание по физическо възпитание и спорт;

➤ нивото на знанията на учениците за техниката на физическите упражнения в спортовете лека атлетика, гимнастика и спортни игри.

➤ анализа на данни от международен проект на тема "Радостта да се учим" с участниците от България, Германия, Япония, Испания, Полша, Румъния и САЩ, където се представят резултати от изследване на различни ситуации, (предимно „радостни и щастливи“), в които попадат учениците по време на учене и са направени необходимите изводи от този анализ.

Особено внимание заслужават и съвместните изследвания с други автори, насочени към проучването на различни умения и компетентности на учителя по физическо възпитание в неговата отговорна дейност. (12, 13,14,15,16 и др.). Като обобщение се посочва, че "... е дадена възможност на учениците от втори, трети и четвърти клас да опишат качествата, които според тях са важни, за да се чувстват добре в обучението по предмета. Тези качества, умения и компетентности са класифицирани в три категории: личностни, физически и професионални.

❖ Основни научни и научно-приложни приноси.

В основната си част научно-теоретическите и научно-приложните изследователски приноси на доц. Е. Джамбазова са по темата на обявения конкурс. На първо място бих желал да обърна внимание на широкия диапазон от авторови търсения и постижения, които показват не само дълбочина на изследователския интерес по посока на „Подвижната игра“ във всички нейни форми на реализация, но и подчертан стремеж за приложение на получените резултати в училищната практика.

❖ *Най-вече приносните моменти в научно-изследователската и методико-приложната дейност на кандидатката за професор са в детайлното разглеждане на играта като социален и образователен феномен, с основен акцент подвижната игра и в частност нейната „щифетна“ форма на приложение. Внимание заслужава задълбоченият преглед на присъствието на щифетните игри във всички учебни програми по физическо възпитание за началното училище, както и в методическата литература по тази проблематика. Методико-приложен интерес представляват и предложените примерни щифетни игри с авторски привкус. (1, 10, 20, 21)*

❖ *Като принос може да бъде отбелязан и разработеният информационен продукт, представляващ една своеобразна електронна библиотека, базирана на 315 информационни страници, където е направен опит да бъде обхванат доста широк набор от различни видове игри. (2)*

❖ *Направени са широкомащабни проучвания и върху проблеми, свързани с:*

- *вижданията на учители и ученици за необходимите качества и умения у учителя по физическо възпитание и спорт (4,13),*
- *цялостния обучителен училищен процес и ролята на физическото възпитание и спортът за предизвикване на положителни емоции и радост у учениците, като са посочени най-предпочитаните форми на занимания с физически упражнения (7).*

➤ *Идентификацията на факторите, въз основа на които децата от България и Германия оценяват учебните ситуации като приятни, мотивиращи и ефективни (11).*

III. Критични бележки и препоръки

На фона на изтъкнатите до тук аргументи за цялостната ми положителна оценка на представената кандидатура за заемане на академичната длъжност „професор” искам да отправя и някои препоръки и критични бележки, които ни най-малко не противоречат на моето крайно положително становище.

➤ Авторската справка за приносните моменти в научната продукция на кандидата е доста разводнена и е трудно да се открият тези значими приноси за теорията и практиката на физическото възпитание, които вероятно съществуват.

➤ Необходимо е прецизиране на някои от заглавията на научните трудове (книги и статии) с цел по-ясно и точно отразяване на тяхната същност.

➤ Основната слабост, която откривам в представените за рецензиране публикации, е свързана с така наречените «монографии». Както е известно монографията е обобщаващ научен труд с ясно формулирани научен проблем, обект и предмет на изследването, както и с добре очертани научни приноси на автора/авторите. Тя е научно-изследователски труд в който трябва ясно да проличи кое е **новото знание** (познание) до което е стигнал автора за **обекта на своето изследване**. Монографията не е учебник (въпреки, че може да се използва и с тази цел) или хрестоматия. В представените от доц. Джамбазова монографии не откривам в достатъчна степен необходимата обосноваване на изследвания научен проблем с ясно формулирани методологически характеристики – цел, задачи, обект, предмет и изследователска концепция (концептуална рамка) на изследването.

VI. Заключение

Важността и решаващото значение на крайното становище “ЗА” или “ПРОТИВ” една кандидатура за заемане на академична длъжност „професор”, неволно извиква у мен отдавна дискутирания в научните и научно-преподавателските среди казус за оценката и съотношението на изследователска и преподавателска компонента в дейността на кандидата.. Въпреки важността и на двата критерия за подобна оценка, ще отбележим, че обективните и субективните критерии при съпоставяне на чисто научно-изследователската дейност на кандидати от научните институти на БАН с учебно-научната, изследователската и преподавателската дейност на работещите във висшите училища са различни. Въпреки многото допирни точки по отношение професионалните задължения на работещите в тези институции, специфичните особености на работа в едните заведения, като чисто научно-изследователски, и другите, като учебно-научни и изследователски, изискват и специфични, за да не кажа различни критерии за оценка. Споделям всичко това, защото изтъквайки дотук в рецензията всички положителни страни и приноси в научно-изследователската дейност на кандидата за професор, искам да подчертая също така и нейните по-високи в сравнение с изследователските, професионално-педагогически способности на утвърден университетски преподавател. В заключение ще отбележа, че реализираната

научно-изследователска, и преди всичко учебно-преподавателска и методико-практическа дейност на кандидата за професор ми дава основание да считам, че доц. Джамбазова е доказан университетски преподавател и специалист по проблемите на началното училищно физическо възпитание. Като имам предвид всичко това, както и тематичната насоченост на обявения конкурс, предлагам на уважаемите членове на научното жури с **ПОЛОЖИТЕЛНО** гласуване да допуснат кандидатът **доц. д-р Елена Николова Джамбазова-Спасунина** за избор във Факултетния съвет за назначаването ѝ на академичната длъжност „ПРОФЕСОР” в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по: („Методика на обучението по физическо възпитание и спорт в началното училище)“, за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски“.

София
10. 03. 2018г.

Рецензент:
Проф. Кирил Костов, дпн